

חסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת וארא

הפתח להיכנס פנימה

על המשמעות הפנימית של שם ה', על ההזדמנות שה' נותן לנו
"למצוא" אותו. מבט חסידי על בשורת הגאולה לבני ישראל ומה
מיוחד בלימוד תורה?

האם האבות לא הכירו את שם ה'?

הפרשה פותחת בדברי ה' למשה רבנו: "אֲנִי הוּא". וְאַרְא אֶל אֲבֹתָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי, וְשָׁמִי הוּא' לא נודעתי להם". הפסוק הזה מעורר שאלה פשוטה שרבים מהמפרשים שואלים: איך ייתכן שה' אומר ששמו לא נודע לאבות, בזמן שאנו רואים בספר בראשית שהם השתמשו בשם הזה פעמים רבות? למשל, אברהם אבינו קורא למקום העקידה בשם המפורש: "הוּא יְרָאָה". ומצינו כן עוד פעמים רבות.

האברבנאל שואל זאת בלשון ברורה: "הנה הכתובים מעידים שדיבר השם עם האבות פעמים רבות בשם ה'... ואם כן איך אמר בכאן ושמי ה' לא נודעתי להם?!"

"לא נודעתי להם"

כדי לענות על כך, צריך לשים לב ללשון מיוחדת בפסוק שרש"י מדגיש - "לא הוֹדַעְתִּי" אין פְּתִיב פֶּאן אֶלֶּא "לא נודעתי". ה' לא אומר "לא הודעתי להם", אלא "לא נודעתי להם". אדמו"ר הזקן מסביר בספרו "תורה אור" שיש כאן הבדל עמוק:

"לכן כתיב ושמי ה' לא נודעתי להם, לא הודעתי אין כתיב כאן אלא נודעתי, שאילו כתיב הודעתי היה משמע דקאי על שמי ה', אבל עכשיו דכתיב לא נודעתי פירושו שאני בעצמי לא נודעתי להם, דהיינו בבחינת אני בעצמי בחינת יחיד".

אדמו"ר הזקן מסביר שאילו היה כתוב "הודעתי", פירושו היה שה' לא גילה להם את המידע על השם הזה. אבל כיוון שכתוב "נודעתי", הכוונה היא שהקדוש ברוך הוא בעצמו לא נודע

בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א

להם. בניגוד לקשר של "נודעתי", קשר של נוכחות פנימית, הקשר של האבות לה' היה קשר 'מקיף' של אמונה בה' עצמו.

האבות היו בלועים לגמרי בתוך האמונה שלהם בקב"ה, והם חיו בתוך הקשר עם ה' בצורה מוחלטת. האבות הורישו לנו את האמונה שלהם בה', אך אנחנו לא מסוגלים לחיות בתוך האמונה כמו האבות. לכן, מצידנו הקשר עם ה' שקיבלנו מהאבות הוא קשר 'מרחף' מעל הנפש והוא לא נכנס לתוכנו ממש. כדי שהנוכחות של ה' תהיה גלויה בתוכנו, היה נדרש הגילוי של יציאת מצרים.

ה' אומר למשה שהאבות פגשו אותו בשם "אל שדי". חז"ל מסבירים ששם שדי אומר: "אני הוא שאין העולם ומלואו כדי לאלוהותי". פירוש הדבר הוא שהאבות הרגישו את הפער העצום שבין הבורא לבינם. הם חוו את ה' בתור מי שנמצא "מעבר" לעולם, מישהו שאי אפשר באמת להשיג את המהות שלו. הקשר שלהם היה מבוסס על אמונה ועל הכרה בכך שה' נעלם מהשגתנו. הם פגשו את ה' מתוך המרחק והביטול כלפיו.

הגאולה – הפתח להיכנס פנימה

השינוי מתחיל ביציאת מצרים. ה' פותח במילים "אני הוי'" – זה השם העצמי שלי, שבו אני קורא לעצמי, ובעת אני פותח לכם פתח להכיר אותי כך. בפרשה הקודמת ה' נותן למשה את השם "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה". כפי שהסברנו בשבוע שעבר, המשמעות של השם הזה היא הבטחה: אני אהיה נוכח בתוך הקריאה שלכם אלי. אתם לא יכולים להשיג אותי בכוחכם, אבל אם תקראו לי ותרצו אותי – אני אהיה שם. זהו הגשר שמאפשר לעם ישראל להתחיל להתחבר לשם העצמי של ה'.

"לעלם" – הקשר נעלם

ביציאת מצרים ה' מספר לעם ישראל שהוא מחליט לגלות את עצמו אלינו. אך המימוש של הגילוי הזה יגיע בהמשך, במתן תורה ובהקמת המשכן. למרות שהפתח נפתח ביציאת מצרים, וה' מחליט לגלות את עצמו לעם ישראל, אין זה אומר שבכל מקום ובכל זמן ה' נוכח בגילוי. כאשר ה' מגלה את שמו הוא אומר: "זֶה שְׁמִי לְעֹלָם", ורש"י מציין שהמילה כתובה בלי האות ו', מה שמרמז על "העלימהו" – השם עדיין נותר נעלם במובן מסוים. הסיבה שה' עדיין נעלם היא משום שה' לא מגלה את עצמו בתוך השגרה והיומיום שלנו, אלא ה' מגלה את עצמו דווקא במקומות מסוימים בהם הוא בוחר להתגלות.

המימוש של הגילוי

ומתי מגיע המימוש של הגילוי של ה' אלינו?

קודם כל, זה קורה במעמד הר סיני. שם ה' אומר: "אֲנִי הוּא אֱלֹהֶיךָ". כאן שם הו' העצמי הופך להיות "אלקיך" – הכוח שלך וחלק ממך. חז"ל דורשים את המילה "אנכי" כראשי תיבות של "אנא נפשי כתבית יהבית" – 'אני את עצמי כתבתי ונתתי'. ה' שם את עצמו בתוך אותיות התורה, ודרך לימוד התורה הוא נותן לנו את האפשרות להתחבר אליו ממש.

כך מתאר אדמו"ר הזקן בספר התניא את המפגש שלנו עם ה' על ידי התורה:

עסק התורה נקראת בלשון קריאה, "קורא בתורה", פירוש, שעל-ידי עסק התורה קורא להקב"ה לבוא אליו כביכול, כאדם הקורא לחבירו שיבא אליו, וכבן קטן הקורא לאביו לבא אליו להיות עמו בצוותא חדא ולא ליפרד ממנו ולישאר יחידי חס ושלום.

מקום נוסף בו מתממש הגילוי של ה' הוא בבית המקדש. בשונה מכל מקום אחר בעולם, בבית המקדש ניתן היה להזכיר את שם המפורש. "שלא ניתן רשות להזכיר שם המפורש אלא במקום שהשכינה באה שם, וזהו בית הבחירה" (רש"י שמות כ, כ). בית המקדש הוא המקום בו ה' בוחר להתגלות אלינו, ולכן הוא נותן לנו רשות להזכיר שם את שמו העצמי.

שבת שלום!

בית המדרש 'עוד יוסף חי'

